

XIII. Psaní čárky

A. Čárka ve větě jednoduché

1. Čárkou oddělujeme stejnorodé členy tvořící **několikanásobný větný člen**, nejsou-li spojeny spojkami *a, i, ani, nebo* s významem slučovacím.

Složky několikanásobného větného členu bývají spojeny souřadícími spojkami (*a, i, ani, ale, avšak, nýbrž, nebo, anebo, či, ba* atd.) nebo jsou odděleny jen čárkami. Např. *tatínek, maminka a Hana; rostliny i zvířata; ne zítra, ale pozítří; malé, avšak již velmi inteligentní štěně; výborný, ba vynikající prospěch* apod.

Čárku píšeme vždy, jsou-li složky větného členu v poměru odporovacím (*nekvalitní, ale srozumitelný poslech*), stupňovacím (*velmi chytrý, ba geniální student*), vylučovacím (*Je vhodný teplý, či studený nálev?*), důsledkovém (*veselý, proto oblíbený žák*).

U spojek *a, i, ani, nebo* musíme rozlišovat mezi případy, kdy jsou větné členy spojeny těmito spojkami v poměru slučovacím (čárku nepíšeme) a v poměrech jiných (čárku píšeme). Např. *Přišel včera a dnes.* (poměr slučovací) *Přišel včera, a dokonce i dnes.* (= ba dokonce, poměr stupňovací) *Byl unavený, a přece spokojený.* (= ale přece, poměr odporovací) *Byl to veselý, a proto oblíbený společník.* (poměr důsledkový) *Poznali jsme Petra i Pavla.* (poměr slučovací) *Pozvali jsme všechny přátele, i Pavla.* (= ba i, poměr stupňovací) *Neměl otce ani matku.* (poměr slučovací) *Neměl u sebe nic, ani korunu.* (= ba ani, poměr stupňovací) *V tělocvičně jsme hrávali vybíjenou, košíkovou nebo volejbal.* (poměr slučovací) *Chcete dnes hrát košíkovou, nebo volejbal?* (poměr vylučovací – volí se jen jedna možnost)

Jsou-li větné členy spojeny dvojicemi spojovacích výrazů, např. *jak – tak, jednak – jednak, dílem – dílem, nejen – ale i, at' – at' (či), bud' – bud', bud' – (a)nebo, hned – hned* atd., píšeme čárku vždy před druhým z nich.

V několikanásobném větném členu mají členy ve stavbě věty stejné postavení, ale označují různé jevy.

Větné členy **ve vztahu přístavkovém** mají také stejné postavení ve větě, ale označují jeden jev dvěma (nebo více) způsoby. Např. podmět ve větě *Rožmberk, náš největší rybník, postavil Jakub Krčín* je vyjádřen (pojmenován) dvakrát: *Rožmberk* a *náš největší rybník*.

Druhý člen v přístavkovém spojení často zpřesňuje význam členu

prvního. Může být připojen výrazy *tj.* (*to jest*), *tzn.* (*to znamená*), *např.*, *a to*, *zejména*, *hlavně* aj. Oddělujeme jej z obou stran čárkami.

Cvičení

1. Doplňte čárky.

Postavili si malou skromnou ale rychlou loď. Petr Marie Patrik já i můj pes jsme se včera nedobrovolně vykoupali. Jezdectví je krásný avšak drahý sport. Na pouti jsme si mohli koupit žluté červené nebo modré balonky. Sejdeme se dnes nebo raději až zítra? Nenašli jsme ho nikde ani u babičky. Baryk není rozzlobený ani neklidný. Labradorský retrívr se chová nejen jako pes společenský ale i vodící pro zrakově postižené. Na oslavu babiččiných narozenin přišli všichni příbuzní a dokonce i sousedé. Foxteriér má srst krátkou velice hustou přiléhavou a tvrdou. Neobklopil se přepychovými předměty ale věcmi prostými a praktickými. Jezevčík je malý a přece velmi bojovný pes.

2. Doplňte čárky.

Líbí se ti víc to pruhané nebo to modré tričko? Letadlo Boeing 737 ušetří náklady jak na nákup pohonných hmot tak na posádku. Vypůjčil jsem si jednak v bance jednak od příbuzných. Jak živočišná tak rostlinná vlákna úspěšně konkurují vláknům umělým. Jede hned stovkou hned padesátkou. Ztráty zemědělcům způsobilo jednak špatné počasí jednak snížení výkupních cen brambor. Buď odejdeš ty nebo já. Nejen karoserie ale i motor modelu pro příští rok prošel podstatnými úpravami. V létě i v zimě nosil vysoké boty. Ty šaty jsou jednak výstřední jednak příliš drahé. Řítící se kolo uhýbalo hned doprava hned doleva. Ať za deště ať v paprscích slunce chodil s deštníkem v ruce. Přišel včas a dokonce hladce oholený.

3. Doplňte čárky.

Některé letničky především slunečnice dosahují velké výšky. Navštívili jsme Karlštejn nejznámější český hrad. Kolébkou hokeje naší nejpopulárnější zimní hry je Kanada. Na poutě se těšíme všichni hlavně děti. Ivana ještě nedávno moje nejlepší přítelkyně se mnou již týden nemluví. Kníže Vratislav Bořivojův syn si vzal za ženu Drahomíru osobu velmi ctižádostivou. Karel Čapek s oblibou trávil volný čas na krásném místě nedaleko Dobříše ve Strži. Nejlepší zákyně tedy Jana Večeřová a Lenka Pokorná pojedou za odměnu do Itálie. Půjdu tam co nejdříve asi v neděli. Nejvíce postižené části hor *tj.* zejména severní svahy musí být co nej-

dříve osázeny odolnými dřevinami. První český dědičný král Přemysl Otakar I. nedbal příliš na manželskou věrnost. Menší kusy nábytku křesla a židle musíte před malováním odnést na chodbu. Obloha byla jako vymetená bez mráčku.

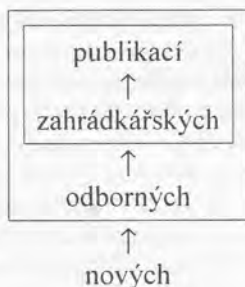
Od přívlastku několikanásobného je třeba odlišit přívlastek postupně rozvíjející.

Čárku nepíšeme mezi přívlastky, které rozvíjejí podstatné jméno postupně, tedy mezi jednotlivými slovy, která tvoří přívlastek postupně rozvíjející. Např.: *V obchodech se objevily nové univerzální biologické prací prostředky.* Slovo *prostředky* je rozvíto přívlastkem *prací*, spojení *prací prostředky* přívlastkem *biologické*, trojice těchto slov potom přívlastkem *univerzální* a konečně spojení *univerzální biologické prací prostředky* přívlastkem *nové*. Význam řídicího jména se tak postupně upřesňuje. Schematicky si to můžeme znázornit takto:

Jestliže hned nepoznáme, zda jde o přívlastek postupně rozvíjející (čárky se nepíší), nebo o přívlastek několikanásobný (čárky se píší), můžeme použít jednoduchou pomůcku. Mezi členy několikanásobného přívlastku můžeme vložit spojky *a* nebo *i*. Např.: *Vybírali jsme mezi nízkými, středními a vysokými druhy afrikánů.* (Můžeme říci *nízkými a středními a vysokými*.) × *Na výstavě nebude chybět prodej nových odborných zahrádkářských publikací.* (Mezi přívlastky *nových odborných zahrádkářských* spojky *a* nebo *i* vložit nemůžeme, přívlastek je tedy postupně rozvíjející.) Schémata obou typů budou tedy různá:

druhy
 ↑
 ┌──────────────────────────────────┐
 nízkými (a) středními a vysokými

Cvičení

4. Doplňte čárky.

V Lucerně vystoupily české anglické švédské a maďarské rockové skupiny. Dosavadní základní programové vybavení tohoto počítače je nedostatečné. Základ kvalitních pleťových krémů tvoří emulze vody olejů nebo vosků. Nejvyšším britským zákonodárným sborem je Dolní sněmovna parlamentu. Na pultech obchodů se objevily krásné hladké a neporušené plody jabloní. V domě mě přivítala smečka prskajících mňoukajících a po všem lezoucích koček. Firma Vacek představila kolekci psacích jídelních i konferenčních stolů. Mladí ještě nezkušení herci se do studia Hamleta pustili s ohromnou až překvapující chutí. Nové vylepšené mobilní telefony jsou vybaveny digitálními fotoaparáty. V divadle jsme náhodou potkali nějakou naši vzdálenou příbuznou. Z linky vyjžděla toho dne žlutá stříbřitě modrá krémová fialová a svítivě červená auta.

5. Doplňte čárky.

Obrovské přírodní sluneční hodiny tvoří skalní útvar Poludňových skal v Malé Fatře. Kojencům dáváme šťávu z mrkve broskví nebo jablěk. Nejen ve všední dny ale i o víkendech dodává pekárna čerstvý chléb. Maminka sestra já i naše morče Máňa jsme měli z tatínkova příchodu radost. Velcí malí staří i mladí diváci se během show jistě dobře bavili. Postupem doby se začaly vyrábět sýry různých kvalit druhů a chuti. Varhaník podal stylový výkon jak v barokních skladbách tak v kompozicích Petra Ebena. Motor je to už letitý a proto nepřilíši spolehlivý. Elektronická zařízení umožňují předávat policejním hlídkám v autech snímky podpisů otisky prstů nebo portréty podezřelých osob.

2. Čárkou oddělujeme **volně připojené větné členy a samostatné části věty**. Jde zejména o tyto případy:

a) **Volný přívlastek**, tj. rozvitý shodný přívlastek volně připojený za podstatné jméno. Takový přívlastek můžeme vynechat, aniž porušíme význam věty. Pozorujme např. větu *Vernův román Tajuplný ostrov, napsaný v minulém století, patří stále mezi oblíbené knihy*. I když vynecháme přívlastek *napsaný v minulém století*, půjde stále o stejný román. Opakem volného přívlastku je **těsný přívlastek**. Ukážeme si jej ve větě *Básně Vítězslava Nezvala napsané po roce 1945 nedosahují umělecké kvality děl předválečných*. Kdybychom vynechali těsný přívlastek *napsané po roce 1945*, věta by dostala zcela jiný smysl. Těsný přívlastek blíže určuje, vymezuje význam řídicího slova, není možné jej beze změny smyslu věty vynechat a není oddělen čárkami.

Cvičení

6. Doplňte čárky.

Výrobky pohybující se na dopravním pásu přerušují světelný paprsek. Laboratorní sklo ze skláren Kavalier známé po celém světě se vyznačuje vysokou kvalitou. Nejstarší děla se odpalovala loučí zasunutou po zapálení do otvoru nábojové komory. Egypťané bojovali na lodích opatřených vesly a obdélníkovou plachtou. Obě novopečené skautky vybavené dvěma mohutnými batohy se vydaly na cestu k nádraží. Pudry jsou kráslicí i ochranné prostředky nanášené na obličej. Tento kojenecký pudr nanášený třeba jen v malé vrstvě je velmi účinný. Děti vesměs nahé po malé chvíli odpočinku začaly vesele skotačit.

7. Doplňte čárky.

Téměř všechny noviny vycházející v sobotu mají přílohu se zajímavými články a povídkami. Tyto noviny vycházející od roku 1990 mají dobrou úroveň. Majetky lidí obývajících údolí bývají často poškozovány povodněmi. Český národ obývajících po staletí střed Evropy si v dějinách nikdy nemohl naříkat na nedostatek nepřátel. Stalagmit je krápník rostoucí zdola nahoru. Jedinečnou ukázkou obrovské čedičové žíly je chráněný výtvar Čertova zeď táhnoucí se v délce 20 km od Světlé pod Ještědem k Bezdězu. Knihy vydané před rokem 1960 knihovna domů nepůjčuje. Jeho jediná sestra vdaná za majitele pivovaru zemřela bezdětná. Žáci uvedení v seznamu vyvěšeném na dveřích byli přijati na naši školu.

b) **Samostatné větné členy**, tj. výrazy postavené z nějaké příčiny (důraz, citové zabarvení atd.) mimo větu – před ni nebo za ni. Ve větě odkazuje na samostatný větný člen obvykle zájmeno *ten, ta, to* nebo příslovce *tam, tehdy* apod.

Např.: *V Itálii, tam bych teď chtěl být. Můj starý nůž, ten by se mi teď hodil. Je tam opravdu pěkně, u moře.*

c) **Podstatná jména v 5. pádě.**

Např.: *To jsem od tebe, Petře, opravdu nečekal. Vítám vás, vážení přátelé a spoluobčané, na našem večírku. Honzo, okamžitě domů!*

Cvičení

8. Doplňte čárky.

Malé vodní turbíny ty by značně pomohly zlepšit ekologickou situaci. Ty jste si pánové měli rozmyslet dříve. Martino Lucko Hanko vylezte už z té vody! Jadran to byla vždycky moje velká láska. Na horách tam nám byla opravdu zima. Ty o tom nic nevíš Michale. Markéta Čápová to je přece vynikající studentka. Ten tvůj sešit Davide je obraz bídy a utrpení. Pořádné horské kolo to by se vám do těch kopců hodilo. To bych do tebe Olgo nikdy neřekl. Nedostatku vody tomu musí městské zastupitelstvo v příštím volebním období zabránit především.

9. Souhrnné cvičení. Doplňte čárky.

Za Josefa II. tenkrát se sedlákům začalo žít mnohem lépe. Vítám vás ctěný pane bratře na svém hradě. Těžba některých nerostů zejména uranu je velmi nebezpečná a proto také drahá. Jiří z Poděbrad vystupoval při každé příležitosti jako spravedlivý král pečující jak o kališníky tak o katolíky. Církevní řády pečující o chudé a nemocné nebyly Josefem II. zrušeny. Výrobky dovezené po prvním lednu budou již podléhat nové dani. Nakonec jsme neodjeli do Krkonoš ale na Šumavu. Můj přítel je nejen inteligentní ale také dost hezký. Zeleninu doporučuji kupovat v obchodě za rohem nebo v tržnici. Vynálezce Josef Božek předvedl Pražanům jednak první parní vozidlo jednak první loď poháněnou parním strojem. Bleska toho jsem měl z našich psů vždy nejraději. George Washington první prezident USA měl ve svém domě černošské otroky. Podej mi ten šroubovák Václave. Chtěl bys jet o prázdninách raději k moři nebo do hor? U některých rostlin např. u sněženek tulipánů konvalinek a pivoňek nadzemní části po odkvětu hynou.